

Отворено писмо до Министерството на образованието и науката, Националния инспекторат по образованието и Регионалните управления на образованието

Приобщаващото образование: екосистема за сътрудничество и подкрепа

Уважаеми дами и господа,

Приобщаващото образование е не просто нормативна рамка – то е основополагащ механизъм за изграждане на справедливо общество, което уважава и подкрепя потенциала на всяко дете. В този контекст, ние, участниците в кръглата маса „Включени в различието, изграждаме мостове“, представяме своите предложения за подобряване на системата. Те отразяват реалните нужди на училищните специалисти, родителите и учениците и целят изграждане на устойчива образователна екосистема.

Основни проблеми в системата на приобщаващото образование

- 1. Формален подход и липса на единна философия**
Липсата на ясно и последователно прилагане на философията на приобщаващото образование създава сериозни затруднения при неговото практическо приложение. Въпреки че концепцията е заложена в Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващото образование, тя често остава на заден план. Вместо да се следва обща рамка, практиките се фокусират върху количествени показатели, формално съответствие и фрагментарни решения, които не отразяват истинските нужди на децата и училищата. Това води до хаос и до усещане за липса на структура, въпреки че такава съществува. Важно е решенията и политиките да се основават на пирамидата на потребностите на децата (80%, 15%, 5%), която е в основата на философията за приобщаващото образование. Само чрез този подход можем да гарантираме логичност, последователност и устойчивост на решенията, базирани на данни, като същевременно се запазва балансът между концептуалната рамка и конкретните казуси.
- 2. Административна тежест и липса на екипност**
Прекомерната административна натовареност не само ограничава времето на учителите за работа с учениците, но и променя фокуса на системата – усилията на специалистите се оценяват основно чрез формално документиране, вместо чрез реалните резултати и напредъка на учениците. Тази бюрократична тежест обезценява положителния труд и успехите на учениците, което подкопава мотивацията на училищните специалисти и обезсмисля същинската цел на приобщаващото образование – подкрепа на децата и техните индивидуални постижения.
- 3. Ограничена институционална подкрепа**
Институционалната подкрепа за училищата често е ограничена и недостатъчно адаптирана към реалните нужди на образователния процес. Вместо да се предоставят гъвкави и практически инструменти за справяне с индивидуалните казуси, се предлагат обобщени подходи, които не отразяват специфичните

особености и разнообразието на нуждите на учениците. Тази липса на контекстуализирани решения затруднява ефективното прилагане на приобщаващото образование и намалява неговото въздействие.

- 4. Разделение на отговорностите и взаимно неразбиране**
Липсата на координация и ясно разпределение на отговорностите между различните участници в процеса на приобщаващото образование, съчетана с доминиращи властови отношения, създава значителни бариери пред неговото ефективно прилагане. Вместо да се изгражда среда на сътрудничество и взаимна подкрепа, различията в подходите и целите на институциите и практиците често водят до неразбирателства, които затрудняват реализирането на общата визия за приобщаване.
-

Препоръки за системни промени

- 1. Фокус върху подкрепа вместо инспекция**
Училищата не трябва да бъдат подлагани на проверки и санкции, които стимулират култура на страх и избягване на отговорност чрез бездействие. Вместо това, инспекторатите следва да преориентират дейността си към предоставяне на целенасочена подкрепа, съобразена с индивидуалните нужди на всяко училище. Проблемите в училищата често са симптоми на недостатъци на системно ниво, породени от неефективни политики и практики. Усилията трябва да бъдат насочени към тяхното коригиране, за да се осигури стабилна основа за развитието на всяко училище.
- 2. Институции с „човешко лице“**
Представителите на институциите трябва да бъдат видими и активно ангажирани на терен. Те следва да играят роля на мост между нормативната рамка и реалните нужди на училищата, работейки за изграждането на обществен договор за приобщаващо образование. Такъв договор трябва да бъде базиран на споделено разбиране за същността на приобщаването и стремеж към развитие, което подкрепя всеки член на обществото.
- 3. Свобода за намиране на най-добрите решения**
Приобщаващото образование изисква гъвкави, контекстуални решения, които отразяват спецификата на всяка ситуация. Всички участници – от министъра до учителя – трябва да разполагат със свободата да признават сложността на казусите и да се чувстват професионално задължени да търсят най-добрите възможни решения. Стандартизираните подходи често се оказват неефективни в реална практика и не отговарят на разнообразието от нужди и контексти.
- 4. Създаване на устойчива екосистема**
За ефективно приобщаващо образование е необходимо активно участие на всички заинтересовани страни – детето, училището, семейството и общността. Това изисква междусекторно сътрудничество, реално включване на родителите в процесите на подкрепа и насърчаване на учителите да разработват иновативни подходи, отговарящи на индивидуалните нужди на учениците. Такава екосистема трябва да бъде гъвкава и устойчива, за да гарантира дългосрочен успех.
- 5. Радикално намаляване на документацията**
Административната тежест, свързана с документацията, трябва да бъде значително намалена, а в дългосрочен план – сведена до минимално необходимото. Напредъкът на децата трябва да се оценява чрез практически наблюдения, реални резултати и професионална преценка, основана на здрав

разум. Формалното документиране не бива да замества истинската работа с учениците. Намалването на документацията ще освободи време и ресурси за смислена педагогическа дейност.

Заклучение

Приобщаващото образование може да бъде устойчиво и ефективно, когато се основава на доверие, подкрепа и сътрудничество. Успехът му зависи от активната и водеща роля на институциите, която им се полага. Те трябва да използват образованието като мощен механизъм за намаляване на нарастващите неравенства в обществото и за осигуряване на подкрепа за всяко дете, независимо от неговите индивидуални нужди и контекст. Призоваваме отговорните институции да предприемат конкретни действия, които да отговорят на тези предизвикателства и да създадат справедлива и приобщаваща образователна система.

С **уважение,**
Участниците в кръглата маса „Включени в различието, изграждаме мостове“

*Приложение 1: Списък с конкретни предложения към отговорните институции от участниците в кръглата маса.

Организатор на кръглата маса: Факултет по педагогика, СУ „Св. Климент Охридски“ и Сдружение за споделено учене ЕЛА